

“ပတဒီးနီဘဉ်ဘုဟုလၢပုဲးကိးဂၢ်ဘဉ်. ပုဲးကိးဂၢ်ဒီးဃာ်ဃာ်အဘုလၢကွဲာ်ဝဲလံန့ၣ်လီၤ. တနီၤအကျါအဘုကလၢဒီးဆူမဲာ်ညါတလၢအဂီၢ်လီၤ. ကျဲတအိၣ်လၢကမၤနီၣ်တၢ်အိၣ်ကူကူလၢလၢဒီးတနီၣ်ကျါအဂီၢ်ဘဉ်. ယဘဉ်ဟ့ၣ်ကူဟ့ၣ်ဟ့ၣ်ဒီးလဲာ်မးယတသ့ၣ်ညါဘဉ်. ဒ်ပလဲၤဒီဖျါဘဉ်လၢအပူၤကွဲာ်အသီးပဘဉ်ကွဲာ်ထွဲလိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ. ပမာ်ထံာ်တၢ်မၤလၢအိၣ်ဒီး အဘူးအလဲန့ၣ်ပမၤအီၤလီၤ. ဒီဖျါလၢနအဖေအဃိပမၤအိၣ်တၢ်တသ့ဂၤဂၢ်ဘဉ် ဒီးလၢပုဲးကိးဂၢ်ဒီးကမဲးဒီးအဂီၢ်တၢ်လီၤတအိၣ်လၢပုဲးကိးဘဉ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်နီၣ်အဃိတၢ်အိၣ်တလၢတပုဲးတၢ်ဂၢ်ကိးဟဲကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.”

- စိသ---(ခွါ,၅၁), က---သဝီ, လူၤသီကီၢ်ဆဉ်(ဖုၤတြုၤအါရံ ၂၀၀၉နံၣ်)

“ပတအိၣ်ဒီးဘုဟုလၢပုဲးကိးဒီဖျါလၢနအဖေအဃိပမၤတၢ်မၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဂၢ် (တၢ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်ဒီးအထူးအစီ) အစီခိၣ်တသ့လၢဘဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤလၢဘုဂၤအလီၢ်န့ၣ် အိၣ်ဘူးဒီးနအဖေသးကလၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤလၢပအိၣ်ခဲအံၤန့ၣ်ဘုတဂၤဘဉ်. ဒီဖျါလၢနအဖေအဃိပမၤကဟး အိၣ်တၢ်အိၣ်ဘုဘုဆီတသ့စၢ်ကိးဘဉ်န့ၣ်လီၤ. ပမာ်ထံာ်တၢ်ပူၤဂၤတပူၤဂၤပတီၢ်ကိၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်(နအဖေသး), ဒီးအဝဲသ့ၣ်ခးပုၤဒီးကျိန့ၣ်လီၤ.”

- စိ မ--- (ခွါ, ၄၇နံၣ်), ဂ---သဝီ, လူၤသီကီၢ်ဆဉ်(ဖုၤတြုၤအါရံ ၂၀၀၉နံၣ်)

ဇူဖီသဝီဖိတဖၣ်ပုၣ်ကလံၤစိးတဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်ကတီၢ်လဲၤပူၤကွဲာ်ဘဉ်ဆဉ် အဝဲသ့ၣ်မၤအိၣ်တၢ်တသ့ဂၤဂၢ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢလၢဒံၣ်စဲာ်ဘဉ် ၂၀၀၈တၢ်လၢမုၤ ၂၀၀၉နံၣ် နအဖသးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလီၤစၢၤကွဲာ်လၢတၢ်လီၤတနီၣ်အပူၤဘဉ်ဆဉ်, သဝီဖိတဖၣ်ကလဲၤမၤတၢ်လၢခးပူၤ ဘဉ်ဆၢဘဉ်ကတီၢ်တဘျီဒီးန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ် နအဖသးမုၢ်ဟးထီၣ်ကွဲာ် လၢအသးကလၢ(၁၃) ဖျါပဲလူၤသီကီၢ်ဆဉ်အပူၤဖဲလၢဒံၣ်စဲာ်ဘဉ် ၂၀၀၈နံၣ်ဘဉ်ဆဉ်ဇူဖီသဝီဖိတဖၣ်မၤအိၣ်တၢ်လၢတၢ်လီၤဖဲအဘူးဒီးသးကလၢတဖၣ် န့ၣ်တဘျီဒီးဘဉ်, ဒီဖျါအဝဲသ့ၣ်ပျံၤလၢ နအဖသးဖိလၢ အဟးဆူးကွဲာ်တၢ်တဖၣ်ကဟဲကွၢ်ကဒါကွၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ. လၢအိးကထီၣ်ဘဉ် ၂၀၀၉နံၣ်ဘူးထီၣ်လၢကူးဘုအဆၢကတီၢ်, သဝီဖိတဖၣ်စံးဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်တမုၢ်လၢဝဲလၢကမၤနီၣ်ဘုလၢကအိၣ်ဘဉ်ဝဲလၢစၢၤလၢအတီၢ်ပူၤန့ၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်စးထီၣ်ဒူးလၢတၢ်ထီၣ်ဒူးကလံၤစိးကညီကီၢ်စဲာ်စးထီၣ်အသးဒီး နအဖအမၤတံာ်တံာ်တၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲဖဲလူၤသီကီၢ်ဆဉ်ပူၤတဖၣ် န့ၣ်တၢ်ကူးဘုတဝီအံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကူးဘုလွဲာ်ဝီတဝီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤ တၢ်ဒိန့ၣ်အီၤဖဲလၢ ဖုၤတြုၤအါရံ ၃၀သီ ၂၀၀၉နံၣ်, ဟံၤဖျါဝဲ ဃ---သဝီဖိတဖၣ်အစး, ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆဉ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးကမဲးအိၣ်ဘဉ်ခးလၢ တၢ်လီၤတဖၣ်အံၤအပူၤကသ့အဂီၢ်သဝီဖိတဖၣ်ဘဉ်ဟးကွဲာ်ဟ့ၣ်နအဖေသးဖိလၢအအိၣ်ဖဲသးကလၢအဘူးတဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤ-(ခုၣ်အုၣ်အုၣ်ကွဲာ်)

ဇူဖီသဝီဖိတဖၣ်ကွဲာ်ဝဲဒၣ်လၢ ၂၀၀၉နံၣ် တၢ်မၤအိၣ်ဘုအတၢ်ဂံၢ်စၢၤကဲထီၣ်အသးန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အိၣ်ဝဲယံာ်ထံၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်, ဟီၣ်ခိၣ်လီၤ အိၣ်လီၤတၢ်မၤအိၣ်ဘုအဂီၢ်, ဒီဖျါတၢ်ယုဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤအါထီၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. နအဖအသးအိၣ်ဆိးလီၤကျဲလဲာ်ထီၣ်, အတၢ်ဟူးဂဲၤကမၤပျံၤမၤဖူးကမုၢ်, မၤတံာ်တံာ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ လၢကလဲၤကကွၢ်ဆူအတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲအါထီၣ်ဘဉ်ဆဉ်ပုၤလီၤ အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်ဝဲကွဲာ်ကွဲာ်ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆဉ်ပူၤလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခဲ, ဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအိၣ်ဝဲန့ၣ်တမ့ၢ် ဘုဂၤအလီၢ်ခဲ လၢဘဉ်. တၢ်ဂ့ၢ် သၢ, ဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢဘုဂၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤစၢၤကွဲာ်ဝဲ အါအါဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ညီန့ၢ်ဟံၣ်ဖိယီၤဖိတဖၣ်ကမၤအိၣ်ခး(၅)ဟဲးထၢၣ်(၁၂.၃၅အူးကၢၣ်)^၄ ဒီးမၤအိၣ်ဝဲဝဲန့ၣ်ကဘဉ်ဟဲးအစၢၤကတၢ်န့ၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အထူးအစီ^၅ ကထီၣ်ကဒါကွၢ်ဒီးမၤအိၣ်ကွၢ်လၢခံကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအနီၣ်ဂံၢ်ဟဲးအါထီၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤအပူၤအသိး, သဝီဖိတဖၣ်ကမၤအိၣ်ဘုအဂီၢ် ဟီၣ်ခိၣ်လီၤတအိၣ်လၢပုၤဝဲလၢာ် ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်နီၢ်ဟံၣ်န့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤဘဉ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤဖဲလဲာ်ဒ်သိးကမၤအိၣ်ဘဉ်ဘုတနီၣ်ဘဉ်တနီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီဖျါလၢပုၤအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်အဃိတၢ်အိၣ်သးမုၢ်ဂုၤဒုၣ်လဲာ်ဒီးဇူဖီသဝီဖိတဖၣ်ကမၤအိၣ်တၢ်အဂီၢ်ကိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လွဲာ်, တၢ်အိၣ်သးတဂၤဘဉ်ဒီးသဝီဖိဟံၣ်ဖျါဝဲလၢ ၂၀၀၉နံၣ်အမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤန့ၣ်ကမၤအိၣ်ဘုအဂီၢ်တဂၤဘဉ်. တၢ်ဂံၢ်ယံာ်, ကီၢ်ပယီၤသးမုၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးတၢ်မၤကိတၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ်န့ၣ်မၤတံာ်တံာ်တြီယာ်သဝီဖိတဖၣ်လၢကလဲၤကွၢ်ထွဲဒီးကတီၢ်အတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် ဖဲတၢ်လိာ်ဘဉ်အိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

⁴ According to the Burma Ethnic Research Group, 60% of farmers in Karen State cultivate agricultural land of less than 5 hectares (12.35 acres). See, *Forgotten Victims of a Hidden War: Internally Displaced Karen in Burma*. Burma Ethnic Research Group, 1998.
⁵ For more details on the traditional agricultural practices of Karen villagers in upland areas, see *Village Agency: Rural Rights and Resistance in a militarized Karen State*, KHRG, November 2008.

တၢ်ဂၤအံၤတၢ်ဒီးအိၤဖဲမးၤ ၂၀၁၁, ၂၀၀၉န့ၣ်ဒီးတၢ်ဂၤအံၤဒုးန့ၣ်ဖျါဝဲဖိသၣ်လၢ န...ကရူၢ်ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်အံၤအမိၢ်ပၢ်ဆၢအိၤလၢကီၢ် တန့ၢ်လၢဘၣ်. ဒီးအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်တဒီးဘၣ်တၢ်ချာတၢ်မၤစၢလၢတၢ်ကရၢကရိလၢ အ အိၣ်လၢကီၢ်တဲၣ်ကီၢ်ပူၤတဖၣ်အအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တထီၣ်ဘၣ်လၢ ကီၢ် ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂၤ-(ခၣ်အုၣ်အၣ်က့ၣ်)

တၢ်ဂၤတဘျီအံၤတၢ်ဒီးအိၤဖဲလၢအုၣ် ၅၁၂၀၀၉န့ၣ် ဒီးတၢ်ဂၤတဘျီအံၤ ဒုးန့ၣ်ဖျါဝဲဖိသၣ်ဖိတဖၣ် ဖဲလ...က ရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပူၤန့ၣ် လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ် အံၤနီၤဖျါလၢအမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဘၣ်ဂ့ၢ်ကျဲၤစၢ ဃုအိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အမိၢ်, အမိၢ် အပၢ် ဆၢ အဝဲသ့ၣ်လၢကီၢ်တန့ၢ်လၢဘၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ် တထီၣ်ဘၣ်လၢကီၢ်ဘၣ် န့ၣ် လီၤ. တၢ်ဂၤ-(ခၣ်အုၣ်အၣ်က့ၣ်)

နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂၤအါထီၣ်ဖဲဖျါပုၣ်ကလံၤထံး

စးထီၣ်ဖဲလၢမ့ၢ်တတၢ်န့ၣ် နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးန့ၣ်မၤအါထီၣ်အသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤ ဖဲဘုသိၣ်ဒီးဒံၣ်လိကီၢ်ဆၣ်အပူၤဒီးပၢ်လီၤဝဲ တၢ်မၤ ဃးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်ယုအုၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လီၤ, မၤအုၣ်သဝိဖိဒ်တၢ်ဝဲတၢ်ဖိဒီး တၢ်မၤအုၣ်မၤစိးအတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢ မ့ၢ်က တီၢ်ပူၤ, နအဖတဝဲမ(၁၁) ဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးရၣ်လီၤဆီ (၇၇၇)(ကဆီဝါသုးရၣ်) ပၢ်ဖိၣ်ထီၣ်အသုးဒီးဂ့ၢ်ကျဲၤစၢမၤရဲ မၤပျီဝဲ မိ လိာ် ထံ ကျိတၢ်ဖဲဒံၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ခၣ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအုၣ်အသုးက့(၅)သုးရၣ်(၁၀၂)တၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ. ဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးဖိတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ပၢ်ဆၢအိၤလၢ သုးခိၣ်ဖါန့ၣ်လီၤ. နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်အိၣ်ကွၢ်လိပျါတၢ်ကစီၣ်အသိး, ခၣ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအုၣ်သုးဖိတဖၣ်မၤတၢ်ဆဲးကျိးဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးလၢ ဖဲကတိၢ်တၢ် ဒီးဟ့ၣ်ပလီၤအဝဲသ့ၣ်လၢတဘျီခိမိလိာ်ထံကျိတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးန့ၣ်တဖၣ်အံၤ တခိကံထံကျိ ဘၣ် ဘၣ်ဆၣ်ဟူးဂဲၤဝဲဒၣ်တုၤဆူထံကျိကလံၤထံးသဝိတဖၣ်အပူၤဝံၤဒီးလီၤဝဲမ့ၢ်ပိၣ်ဒီးမၤကီၢ်န့ၣ်သဝိဖိအတၢ်ပၢ်ထီၣ်က့ၤလီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢယုလံၤလၢာ်န့ၣ် ခၣ်အုၣ်အၣ်က့ၣ်ပူၤထၢတၢ်ကစီၣ်ဖိပၢ်ဖျါဝဲလၢ ဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂၤဖဲဘုသိၣ်ဒီးဒံၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤစ့ၤ ကွၢ်ဝဲဝဲသုးခိၣ်တဖၣ်က့ၤထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖးဒိၣ်လၢခိတီၢ်ပူၤ (မြိုင်ကြီးဂူ) သုးဝဲလီၤခိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီး ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ်အပူၤန့ၣ်သုးန့ၣ် တဖၣ်အံၤဟူးဂဲၤဝဲတပူၤလီၤဒီးနအဖသုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နအဖသုးလၢအဟူးဂဲၤဖဲဘုသိၣ်ဒီးဒံၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ပူၤန့ၣ်မ့ၢ် ၁၁၂, ၂၁၆, ၂၁၉, ၂၄၃ ဒီး ၄၃၄ ဒီးသုးန့ၣ်တဖၣ်အံၤအိၣ်လၢတဝဲမ(၁၁)^၈ သုးခိၣ်သါထီ အတၢ်ပၢ်အဖိလဲၤခဲလၢာ်လီၤ. ဒီးအ ဝဲလီၤခိၣ်သ့ၣ်အိၣ်ဖဲလ့က့ၣ်, နူသ ထုၣ်ကီၢ်ရၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးလၢအဟူးဂဲၤတပူၤလီၤဒီးနအဖသုးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲသုးက့(၃၃၃), အသုးရၣ်လီၤဆီ(၆၆၆)ဒီးကဆီဝါသုး ရၣ်လီၤဆီ(၇၇၇)တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးအတၢ်ဟူးဂဲၤအါထီၣ်ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပူၤအံၤန့ၣ်ကညိတၢ်ကစီၣ်မၤလီၤတံၢ်ဝဲ ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ် ၂၃၁၁ အတၢ်ပၢ်ဖျါပူၤဒီးစံးဝဲလၢတၢ်ထီၣ်ဒုးထီၣ်ခါခၣ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအုၣ်သုးက့(၅)^၉ စးထီၣ်တၢ်လံၤအသုးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဃးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်မၤသံမၤဝီဒီးဟီၣ်လၢာ်မ့ၢ်ပိၣ်

“ဖဲအဝဲသ့ၣ်(ပယီၤသုးဖိတဖၣ်) ဟဲန့ၢ်လၢပသဝီပူၤဒီးအိၣ်ပတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီး ဒီးလီၤမ့ၢ်ပိၣ်ဖဲအဘူးဒီးပသဝီန့ၣ်လီၤ. နူဖိသဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒီး နအဖအမ့ၢ်ပိၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်(ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်သုးဖိတဖၣ်)တၢ်လၢအသ့ၣ်ဟံးအိၣ်ဒီးဟံးဝဲတဖၣ်အဂီၢ်တဟ့ၣ်က့ၤပူၤအပူၤနီၤတမံၤဘၣ်.”
 - စိ. ထ... (ခွဲ, ၅၆န့ၣ်), က... သဝီ, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်(ဖုတြူအါရံ ၂၀၀၉န့ၣ်)

နအဖဒီးဒံၣ်ခၣ်ဘၣ်အုၣ်သုးဖိတဖၣ်မၤဃးအုၣ်ထီၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဖဲဘုသိၣ်ဒီးဒံၣ်လိကီၢ်ဆၣ်သဝီခဲလၢာ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ်ပၢ်ဖျါ

^၈ SPDC Light Infantry Divisions, as with Military Operations Commands, are typically made up of 10 battalions and command their operations in combat areas.
^၉ “Offensive starts in KNU Brigade 5,” Karen Information Center, September 2009.

ထိုက်ဝဲလၢတၢ်မၤယံးတၢ်လဲၤတၢ်ကျၢၤဝဲ သ...ရ...ဖ...ခ...ရ...လ...သ...တ...ထ...မ...ပ...မ...၂...ဒီးမၤ...သဝီၤ¹⁰ တဖၣ်အပူၤ န့ၣ်လီၤ.သဝီၤတဖၣ်အံၤဟးထီၣ်ဟးလီၤလၢမုၢ်န့ၣ်တန့ၣ်ဘၣ်. တဘျီတခါဒီးတန့ၣ်ကျၢၤလၢ ၂၄န့ၣ်ရံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်တၢ်ပျဲဟးထီၣ်သဝီၤလၢသဝီၤချၢဘၣ်. တၢ်အိၣ်မူလၢတၢ်မၤယံးတၢ်လဲၤတၢ်ကျၢၤအဖီလၢန့ၣ် မၤဘၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ပျး အတၢ်လဲၤတရံးအသးခိဖျိ သးအတၢ်ဟး ကွၢ်ဟ့ၣ် ကွၢ်စ့ၣ်ဒီးအမၤတၢ်တၢ်ပူၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိအတၢ်မၤအိၣ်ဝဲၤဝဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးသဝီၤလၢဘုသိၣ်ဒီးန့ၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ပူၤတဖၣ် မ့ၢ်တလူၤပီၣ်ထွဲတၢ်မၤယံးတၢ်လဲၤတၢ်ကျၢၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျီဘၣ်ဒီးလဲၤဖဲလဲၤမၤတၢ်လၢအတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်ဖိန့ၣ်အဝဲ သ့ၣ်န့ၣ် တူၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်မၤပယုၤဒီးတၢ်မၤသံ ဒ်တၢ်ပၣ်ဒုၣ်ပၣ်ကမၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ မၤစၢၤခွၢ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် လၢတၢ်ပၣ်တၢ်အိၣ်ဖဲအရဲဒိၣ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်တကတီၢ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ဘုဂံၢ်ဒီးဘုဆါလီၤမၤဟးဂီၤသ့ဝဲဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢယူၤ ၁၉သီ ၂၀၀၉န့ၣ်, အဒိ-နအဖယုၤဒုၣ်(၂၄၃)လၢဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအိၣ်လၢသးရၣ်ခိၣ်ခံသိၣ်ထံၣ်အူအိၣ်ဖဲကွၢ်ကိၣ်သးကလၢၤ န့ၣ်လိကီၢ်ဆၣ်, မၤယံးမ...ကရူၢ်သဝီၤအတၢ်လဲၤတၢ်ကျၢၤန့ၣ်လီၤ. ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုၢ်လၢသဝီၤတဖၣ်တဘၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီၤချၢဒီးဟ့ၣ်ပ လီၤသဝီၤလၢတၢ်မ့ၢ်ထံၣ်န့ၣ်သဝီၤလၢတၢ်ချၢန့ၣ်တၢ်ကမၣ်ဒုၣ်ပၣ်ကမၣ်ဒ် ‘ပုၤပုၤထီၣ်တၢ်’ဒီးသးဖိတဖၣ်ကစးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ် လံၤလံၤသဝီၤတဖၣ်လဲၤမၤအတၢ်မၤတသ့လၢဘၣ်အသိသ့ၣ်ညါဝဲလီၤတၢ်လၢတၢ်မၤဟးဂီၤလံၤအတၢ်မၤလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ...သဝီၤ န့ၣ် ခုး(၁၂)လီၢ်ဒီးစံၣ်(၁၂) တၢ်မၤဟးဂီၤဝဲဒုၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးသဝီၤ ၂၄၃အဂီၢ်နံၣ်¹¹ လၢကဟဲန့ၣ်ကအိၣ်ဘုတအိၣ်လၢဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ် ၁၈သီ န့ၣ် ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဖဲခူၣ်ထံၣ်သဝီၤ -၁၇ န့ၣ်တဂၤဘၣ်တၢ်ခးဖဲအဂီၢ်ယုၤကွၢ်လၢတၢ်ကကိးပတုၣ်အိၣ် ဖဲတၢ်သမံ သမိးအတြီၤအခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်ခွၢ်အိၣ်စံၣ်တၢ်ကစီၣ်အသိးပိၣ်ခါဖိန့ၣ်အနၢ်တအၢ်ဒီးတန့ၢ်ဟူၣ်နီတမံ¹² ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢခွၢ်အိၣ်စံၣ်တၢ်က စီၣ်တဘၣ် ယီၤအပူၤပၣ်ဖျါဝဲလၢဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ်သးလၢဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအိၣ်လၢသးခိၣ်ဖါန့ၣ်ဒ်ခးသံစီၤထီၣ်ကိၣ် -၃၅န့ၣ်ဖဲအလဲၤမၤတၢ် လၢအသးကျိးဖဲထံၣ်ထီၣ်သဝီၤချၢန့ၣ်လီၤ. သဝီၤအံၤအိၣ်လၢနအဖအတၢ်ပၤဖီလၢလၢ ၁၉၉၅န့ၣ်လံၤလံၤလဲၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိစီၤထီၣ်ကိၣ်တ လူၤပီၣ်ထွဲတၢ်မၤယံးတၢ်လဲၤတၢ်ကျၢၤတၢ်ဘျီဘၣ်အသိသးဖိတဖၣ် ပၣ်ဒုၣ်ပၣ်မၣ်အိၣ်လၢအမၤတၢ်ဆဲးကျိးဒီးခွၢ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ လၢဖဲပထုဘၣ် ၂၇သီ, ၂၀၀၉န့ၣ်န့ၣ် ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဝုၣ်ဆၣ်သဝီၤခံၣ်န့ၣ်အဖယုၤဒုၣ်ပၣ်ကမၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ မၤတၢ်ဆဲးကျိးဒီးခွၢ် အိၣ်အိၣ်လဲၤအ့ၣ်အသိဖိၣ်က့ၤမုၢ်ဝဲဆူ ခမရ(၄၃၄) သးကလၢဒီးမၤသံကွၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီၤခံၣ်န့ၣ်မုၢ်ဝဲစီၤဟါန့ၣ် ၂၈န့ၣ် (ကညီ) ဒီးအိၣ်ခၣ် မါ(ကီၤလၢသ့)၃၅န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ခံသိၣ်အလီၢ်ခံ, ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ် ၂၉သီန့ၣ်ခမရ(၄၃၄)ပၣ်ဒုၣ်ပၣ်ကမၣ်ဒီးဖိၣ်မၤသံအါထီၣ်ဝုၣ်ဆၣ်သဝီၤ အသိသးကျိးန့ၣ်လီၤ. သဝီၤတဖၣ်မုၢ်ဝဲအါစၢၤ, ၃၀န့ၣ်ကီၤလၢသ့, ဒီးလၢခွၢ် ၂၀န့ၣ်ဒီးဝုၣ်ကွၢ် ၃၂န့ၣ်န့ၣ်မုၢ်ဝဲပယီၤသဝီၤန့ၣ်လီၤ.

သဝီၤတဖၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ, စးထီၣ်လၢမုၢ်တုၤလၢယူၤဒီးအသိကဒီးတဘျီဖဲလၢဖဲပထုဘၣ်န့ၣ်ဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ်ဒီးလီၤအါထီၣ်ဟီၣ်လၢ မ့ၢ်ပီၤလၢဘုသိၣ်ဒီးန့ၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ဖဲကမုၢ်အိၣ်တၢ်လီၢ်ဟီၣ်ကဝီၤခဲလၢအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်သဝီၤတဖၣ်အတၢ်ပၣ်ဖျါအသိး, တၢ်ဒီးလီၤမ့ၢ်ပီၤ သီလၢပုၤသဝီၤလုၢ်ထီၣ်လုၢ်လီၤအါအလီၢ်, လၢခးခဲတဖၣ်ပူၤ, ခုးတဖၣ်အပူၤဒီးထံဘီကျိၤခိၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ် တၢ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါ သဝီၤ တဖၣ်အလီၢ်အကျဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ခွၢ်အ့ၣ်အိၣ်ကွၢ်ပုၤထၢတၢ်ကစီၣ်ဖိလၢပျီပူၤတဖၣ်ပၣ်ဖျါဝဲ လၢဖဲပထုဘၣ်အသိးမ့ၢ်ပီၤလၢတၢ်ဒီးအိၣ်အ သိတဖျါန့ၣ်ဘၣ်သံဝဲစီၤဖါပျီ ၅၀န့ၣ် ဖဲအပူၤကွၢ်တယံၣ်ဒ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖါပျီလဲၤကွၢ်ပၣ်န့ၣ်ဖဲအဘူးဒီး မၤ...ကရူၢ်ဖဲဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်ပူၤ ဒီး ဖဲက့ၤလၢ အဟံၣ်အခါယီၢ်ဘၣ်ဝဲဒုၣ်မ့ၢ်ပီၤလၢကျဲန့ၣ်လီၤ. ပုၤထၢတၢ်ကစီၣ်ဖိဝဲဝဲလၢ “အဝဲသ့ၣ်ဒီးလီၢ်မ့ၢ်ပီၤ အလီၢ်န့ၣ် တဝဲဘၣ်သဝီၤ တဖၣ်ဘၣ်.” “တၢ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်ခဲဖးဒိၣ်လၢသဝီၤတဖၣ်အဂီၢ်ကလဲၤဒီးမၤတၢ်လၢအတၢ်မၤလီၢ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.”

ဖဲလၢယူၤ ၆သီအနံၤန့ၣ်ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ် မၤ...ကရူၢ် တ... သဝီၤအပၣ်ဒီးထွံၣ်တဖၣ်သံကွၢ်လၢ ဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ်သးရၣ်လီၤဆီ(၆၆၆) ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအိၣ်လၢသးခိၣ်စီၤဘၣ်သ့ၣ်, အပူၤတဖၣ်ဒီးလီၤမ့ၢ်ပီၤန့ၣ်လီၤ. သဝီၤကိးဖျါဒဲးလၢ မၤ...ကရူၢ်ပူၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ပၤဆုၤအိၣ် လၢဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ်သးဖိ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤသဝီၤကလဲၤ “ဆဲးသ့” ဆုၤတၢ်ကစီၣ်¹³ လၢကိးမုၢ်နံၤဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲလၢအဆဲးကျိးလိာ်အ သး ဒီး မၤ... ကရူၢ် ဒီး မၤ... ကရူၢ်န့ၣ် ဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ်ဒီးတံၢ်ယာ်ဝဲဒီးမ့ၢ်ပီၤဖဲလၢဖဲပထုဘၣ်အပူၤဒီး ဒိၣ်တဲကွၢ်တၢ်ဆဲးကျိးအဆၢလၢ ကရူၢ်လၢအ ဘူးလိာ် သး တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲအံၤန့ၣ်ဖျါဝဲရဲရဲပျီပျီလၢ ဒ်ခွၢ်ဘၣ်အ့ၣ် ဂုၣ်ကျဲစၢၤတြီၤယာ် တၢ်ကစီၣ်လၢနအဖအတၢ်ပၤဖီလၢ န့ၣ်ကဖျိထီၣ်ဆူ မၤ...ကရူၢ်ခိဖျါန့ၣ်ဝဲလၢတၢ်ကစီၣ်မုၢ်ပျါထီၣ်ဆူမၤ...န့ၣ်ကလဲၤတုၤဆူခွၢ်အိၣ်အိၣ်လဲၤအ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

¹⁰ This report includes reference to a number of villages with similar names. Typical KHRG practice is to retain the first initial of village names while obscuring the rest with a series of three dashes. In this case, for the purpose of clarity, “Me1--- village,” “Me2 --- village,” etc. have been used rather than four or more instances of “Me---.”

¹¹ These households are headed by Saw N---, Saw T---, Saw T’G---, Saw H---, Saw S---, Saw A---, Saw M---, Saw Ma---, Saw Maw---, Saw Y---, Saw M---, Saw G---, Saw T---, Saw S---, Saw K---, Saw P---, Saw M---, Saw A---, Saw B---, Saw P---, Saw M---, Saw K---, Naw W--- and Saw H---.

¹² KIC, September 2009.

¹³ ‘Set tha’ is a Burmese term for forced labour duty as a messenger stationed at army camps or bases and serving as a go-between to deliver orders from army officers to village heads, but also involving other menial tasks when no messages are in need of delivery.

တၢ်သူတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမၤတပျၢ်တပျၢ်တဖၣ်ဒၣ်အသး

သဝီဖိအိၣ်လၢပဒိၣ်တၢ်ဟီၣ်တၢ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲခဲအံၤခဲအံၤလၢ နအဖဒီးဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်အသးဖိတဖၣ်မၤတပျၢ်တပျၢ် တၢ် ဖဲဒၣ် အသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးလၢတၢ်သူတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးန့ၣ် အိၣ်ဝဲခဲကလုာ်ဒီးလီၤဆီလီၤအသးတစံးတက့ၢ်ဒီး နီၣ်နီၣ်ခွၣ်အုၣ်အိၣ်ကွၢ် ဟံၣ်ဖျါဝဲတၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢသးခိၣ်န့ၣ် ဒီးသးဖိတဖၣ်စံၣ်ညီၣ်တၢ်ဒီးမၤသံသဝီဖိတဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ခိၣ်သဝီဖိတဖၣ်အံၤဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤ ခွၣ်အဲၣ်အဲၣ်လၢအုၣ်အသိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်မၤအၢမၤသီတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ သးဖိဒီးသးခိၣ်တဖၣ် မၤတၢ်ဒ် အနီၣ်တကးတၢ်တူၢ်ဘၣ်လၢ အဲၣ်ဒီး မၤဝဲအသိၣ်န့ၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဟံၣ်ဒၣ်ဟံၣ်ကမၣ်တဖၣ်အံၤတဖၣ်တၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်ဘၣ်. ¹⁴ ဒီးသဲစးတၢ်ဘျုးလၢတၢ်ကဟံးဂ့ၢ်ဝီလၢသးဖိတဖၣ်အ ဖိခိၣ်န့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်. ဒီးတၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ခံကလုာ်တကလုာ်န့ၣ် သးဖိတဖၣ်မၤအၢမၤသီသဝီဖိလၢတဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ် ဂ့ၢ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအကါဒိၣ်လၢပကဘၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤပျီၤ ခိၣ် ဟံၣ်ဖျါဝဲသးဖိတဖၣ် အတၢ်မၤကမၣ်တၢ် ဒီး တၢ်တဟ့ၣ်အဝဲ သ့ၣ်တၢ်ကမၣ်ဘၣ်ဒီးသးဖိတဖၣ်အတၢ်မၤတဖၣ်အဖိခိၣ်ကြးဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ(ဘၣ်မနုၤယိအမၤဝဲ)န့ၣ်တသ့ၣ်ညါလၢဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢယူၤလံ ၃သီ ၂၀၀၉န့ၣ်န့ၣ်ဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်(၃၃၃)သးရၣ်ခိၣ်ခံတုၤဝုဒီးအပူၤသးဖိလၢသးကျိၤ(၁)လဲၤန့ၣ်ဆူၤ...သဝီ, မ၃...ကရူၢ်ဖဲဘု သိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤတုၤလၢဒ... သဝီပူၤတဘျီ, တုၤဝုကိးအိၣ်ဖိၣ်ဝဲသဝီဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲတၢ်အိၣ်ဖိၣ်စးထီၣ်န့ၣ် သဝီဖိလၢ အဟံၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်တဖၣ်ဆၢဂုၤဆၢဝါ သးခိၣ်တုၤဝုလၢပယိၤကျိၣ် ‘ငြိမ်းချမ်းပါစေ’ အခိၣ်ပညီ ‘မိတၢ်မုၢ်တၢ်ခွၣ်အိၣ်ဒီး နၤ တ က့ၢ်’န့ၣ်လီၤ. တၢ် ကတီၤအံၤ တၢ်ကြးသ့ၣ်ဖဲတၢ်မ့ၢ်ဆၢဂုၤဆၢဝါဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်အခိၣ်အနၢ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဒီးတနံၤယိန့ၣ်, စီၤန... ဆၢဂုၤ ဆၢဝါသးခိၣ်တုၤဝုလၢကညီၣ်ကျိၣ် ‘ဂီၤလၢအဂ့ၢ်’ န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်စံးဆၢကဒါက့ၢ်အပူၤသးဖိစီၤန...လၢချးလီၤအခိၣ်ဒီးထူဝဲဒီးထီဝဲတဘျီး ထံၣ်ဒီးဟံၣ်တုၤဝဲဒီးတၢ်ပူၤလီၤလၢဒီးအမဲၣ်သ့ၣ်ညီၣ်ထီၣ်ဒီးအစုစုတခိၣ်ဘူးကကၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢအိၣ်ကူး ၅သီ ၂၀၀၉န့ၣ်, ဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်သးက့(၃၃၃)သးရၣ်(၁)သးဖိလၢဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ခဲအံၤလၢသးခိၣ်ဖါမံၤတဖၣ်ဟးလူၤယုက့ၤ အသးဖိယုၤဖျိးဖဲမးထီၣ်သဝီဖဲဒဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်လၢကျဲၤဒိတဘီအခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်သိလ့ၣ်လၢအဟးလူၤယုတၢ်ဒီးသးခိၣ်ဖါမံၤဒီးဝဲ တခိၣ်န့ၣ်ဘၣ်သဂါဒီးအူးအ...အသိလ့ၣ်တီသ့ၣ်လၢတၢ်ကဘီဂုၤထီၣ်တီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖါမံၤမၤအူအ...ပျဲန့ၣ်အကျဲလီၤ.ဘၣ်ဆၣ်တၢ်က ပျဲန့ၣ်အကျဲလဲၤလဲၤအဂီၢ်ပျဲဝဲတသ့ၣ်ဘၣ်ခိၣ်ဖျါမုၢ်ခိၣ်စူၤဖးဒိၣ် ဒီးဟီၣ်လီၤကပုၤဒီးကပံၤထီၣ်အသိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်, စီၤဖါမံၤထူးလီၤတၢ်အူအ... လၢသိလ့ၣ်ပူၤဝဲတီၢ်ဝဲဒီးသ့ၣ်က့ၤလၢတၢ်ကဘီဂုၤထီၣ်တီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးစီၤဖါမံၤ ခွဲထီၣ်အကျိၣ်ဖုၣ် ဒ်သိးကစး သံ အူအ...အဂီၢ်, ဘၣ်ဆၣ် အူအ... ယုဝဲသးစူၤအီၤတုၤအသးဆိတလဲဒီးထူးကွၢ်ကျိၣ်ဝဲဒီးသးခိၣ်အံၤဆဲးလဲၤအတၢ်ဆူညါဆူမးထီၣ်သဝီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, ‘တၢ်ခိတၢ်သ့’ ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ဆူၣ်တၢ်

“ဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ် ယုဆူၣ်ပုၤဝဲတၢ်ဖိအလဲလၢသၢလၢအဂီၢ်ဒီးပဘၣ်ဟ့ၣ်တလါ ၁၀,၀၀၀ကူး(အမဲရကၤစု ၉.၄၀ဒီလၢ) န့ၣ်လီၤ. အပူၤကွၢ်တဘျီ ယ လဲၤဟ့ၣ်စုဆူ သဝီသးပုၤအအိၣ်ဖဲလၢဖျါအါရဲ ၂၅သီ ၂၀၀၉န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအယုပုၤဝဲတၢ်ဖိအလဲန့ၣ်မ့ၢ်စီၤဆၢထံၣ်ဒီး အသးဒ် ခိၣ်န့ၣ် အိၣ်ဝဲစ ဖၣ်ပုၤအိၣ်နီၣ်ဖဲၣ်ကါလီၤ. ဒီးဖဲလၢဖျါအါရဲ ၁၅သီန့ၣ်ဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်ယုဆူၣ်လၢ(၁၅၀)ဒီးပဘၣ်လဲၤဆူဆူ...သဝီသးပုၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖ... (ခွါ, ၆၂), ၈...သဝီ, ဖၣ်ပုၤကီၢ်ချၢ်(လၢမးရူး ၂၀၀၉န့ၣ်)

သဝီဖိအိၣ်လၢပဒိၣ်တၢ်ဟီၣ်တဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်နအဖဒီးဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤ ဆူၣ်မၤစိးဒီးတၢ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ပိးတၢ်လိဒီးဘၣ်ကဲပုၤဝဲတၢ်ဖိ, ဘၣ်န့ၣ်ကျိၣ်ဒီး ‘တၢ်သူပုၤကညီၣ်ဒီးတၢ်မၤရှဲမၤပျီမ့ၢ်ပီ’ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါဘၣ်ယးဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်သးဖိတဖၣ်လဲၤန့ၣ်ဆူသဝီဖိအဟံၣ်ပူၤဒီးဟံးန့ၣ်ကျိၣ်စု, တၢ်ထူးတၢ်တီၤဒီးတၢ်အိၣ်ဒီးဟံၣ်ယိပိးလီတဖၣ်လီၤ.

ဖဲလၢမုၢ်ၤသီ ၂၀၀၉န့ၣ်န့ၣ်နအဖဒီးဒံၣ်ခွၣ်ဘၣ်အုၣ်ဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ်အသးဒီးလဲၤန့ၣ်ဝဲဆူမ၃...ကရူၢ်, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤဒီးစးထီၣ်ယုအိၣ်တၢ် အိၣ်, ကျိၣ်စုဒီးပုၤဝဲတၢ်ဖိန့ၣ်လီၤ. ဒီးသးန့ၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ ခမရ(၂၁၉)ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ခဲအံၤလၢ အိၣ်စိၣ်အူဒီးအပူၤသးဖိ(၇၀)ဂၤဒီး ဒံၣ်ခွၣ် ဘၣ်အုၣ်သးက့(၇၇၇)သးဖိ(၄၅)ဟံၣ်ဖိၣ်ထီၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. ခမရ(၂၁၉)ယုဆူၣ်ဝဲမဲးတဲးလဲးတၣ်, ထိးညၣ်၅ပီဒီးဆိခဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ဟီၣ် ကဝီၤ ပူၤ အလုၤအပူၤအသိးန့ၣ် တၢ်ညၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤန့ၣ်အပူၤထီၣ်ဘးလၢ ၄၀,၀၀၀ကူး(အမဲရကၤစု ၃၇.၅ဒီလၢ)န့ၣ်လီၤ. ဒီးဒံၣ်ခွၣ် ဘၣ်အုၣ် ယုဝဲကျိၣ်စု ၂၀,၀၀၀ကူး(အမဲရကၤစု ၁၈.၇၈)ဒီးဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုာ်လၢ မ၃... ကရူၢ်ခိၣ်အဝဲသ့ၣ်ယုစုအံၤန့ၣ်တဘၣ်တဲဘၣ်အ ခိၣ်အနၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.ဖဲလၢမုၢ်ၤဝဲသိးသးန့ၣ်တဖၣ်အံၤဟးထီၣ်ကွၢ်လၢ မ၃...ကရူၢ်ပူၤဒီးမၤဆူၣ်ကရူၢ်ခိၣ်ဒီးသဝီဖိယံၤဂၤလၢကလဲၤဝဲတၢ်ဖိ တၢ်လံၤဒီးလဲၤပီၣ်အခဲတုၤမ၅...သဝီန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤတုၤလၢမ၅...သဝီန့ၣ်ဘၣ်လၢမုၢ်ယုလီၤလံၤဒီးသးဖိတဖၣ်ယုဆူဝဲစု ၆၁,၀၀၀

¹⁴ This is the argument made by villagers in Wah Gka, where village headman Oo Soe Myint was executed by DKBA officer Shwe Ah See, Brigade #999 Loyalty Battalion #1, on August 27th 2009. Though the DKBA publically stated that Oo Soe Myint had been arrested for contacting the KNLA, local sources say Shwe Ah See owed personal debts to Oo Soe Myint, which he did not want to pay. For more on this incident, see “Abuse in Pa’an District, Insecurity in Thailand: The dilemma for new refugees in Tha Song Yang,” KHRG, September 2009.

ကွေး(အမဲရကမူ၅၂.၂၈ဒီလပ်)ဒီးမဲးတဲးလဲးတၢ်ဒု. ဟူးသးတၢ်ဒုဒီးဆီ ၁၈ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံဒီးသူးဖိတဖၣ်ပျီၣ်ကွၢ်ပုၤဝံတၢ်ဖိလၢမၤ...သဝီတဖၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ကဒီးသဝီဖိၣ်၅၂၈၆မၤ...သဝီဒ်သိးကလဲၤဝံကွၢ်တၢ်လၢသဝီဖိလၢအပျီၣ်ကွၢ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါယူၤ ၁၁သီ ၂၀၀၉န့ၣ် ကီၢ်ပယီၤသူးမ့ၢ် ၁၈၅(၂၄၃)လၢဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ သူးရၣ်ခိၣ်ခံ သီထံၣ်အူ လၢအအိၣ်သူးလီၤအသးဖဲ က့ၣ်ကီၢ်သူးကလၢဖဲခွဲၣ်လိကီၢ်ဆၣ်ပူၤန့ၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ခူၣ်သ့ၣ်သဝီဖိ ၂၂၈၆ဒီး က့ၣ်ကီၢ်သဝီဖိ ၂၉၈၆လၢကံၣ်န့ၣ်အဘူန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢလဲၤဝံန့ၣ်၁၈၅(၂၄၃)တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်ဝံတၢ်ခံသီန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢတၢ်လီၤတနီၤန့ၣ်သဝီဖိတဖၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ပုၤဝံတၢ်ဖိအလဲန့ၣ်အါန့ၣ်ဒီးဘၣ်လဲၤဝံတၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲကွီၤချဲလိာ်သဝီဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်ဒ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်သူးရၣ်လီၤဆီ(၇၇၇)သူးရၣ်ခိၣ်ခံစီၤဆၢထံၣ်ယုဆူၣ်တ့ၢ်လဲၤပုၤဝံတၢ်ဖိအလဲန့ၣ် လၢ ၂၀၀၈န့ၣ် လါနီၤဝုဘၣ်လဲၤလဲၤလဲၤန့ၣ် လီၤ. သဝီလၢအဒိၣ်န့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ် ၁၅.၀၀၀ကွေး(အမဲရကမူ ၁၄.၀၈ဒီလပ်)န့ၣ်လီၤ. ဒီးသဝီလၢဟံၣ်ခိၣ်စ့ၤန့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်၈.၅၀၀ကွေး(၈ဒီလပ်)န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤ တၢ်ဒိန့ၣ်အီၤဖဲ ခါအုၣ်ဖျါ ၁၉သီ ၂၀၀၉န့ၣ်, ပာ်ဖျါဝဲ သဝီဖိလၢမ...သဝီ ကတီၤထီၣ်အသးလၢ ကလဲၤယီၤလၢန့ၣ်အဖၣ်လၢအအိၣ်ဖဲ မ...သူးကလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤ-(ခ့ၣ်အ့ၣ်အံၤက့ၣ်)

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤတၢ်ဒိန့ၣ်အီၤဖဲလါအုၣ်ဖျါ ၁၉သီ ၂၀၀၉န့ၣ်, မ့ၢ်နီၢ်မ...လၢမ...သဝီဒူးန့ၣ်ဖျါဝဲ အသ့ၣ်တၢ်လၢ နအဖသူးဖိဟံးန့ၣ်အူၣ်တၢ်ဖိတၢ်လဲၤလၢသ့ၣ်တပာ်တဖျါအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤ-(ခ့ၣ်အ့ၣ်အံၤက့ၣ်)

အပူၤကွံာ်တန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ ဖဲလါမ့ၢ် ၁၀သီတုၤ ၁၈သီ ဒ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်သူးဖိလၢ သူးရၣ်လီၤဆီ(၆၆၆)ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ သူးခိၣ်ဖျါန့ၣ်ဒီး ယုဆူၣ်ဝဲဘုအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လၢ မၤ...ဒီး မၤ...ကရူၢ်တဖၣ်အပူၤ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. သဝီဖိလၢ ဘၣ်ဟ့ၣ်ဘုလၢတဒီးဘၣ်အလုၢ်အပူၤတဖၣ်တၢ်ပာ်ဖျါဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဂံၢ်	သဝီဖိအမံၤ	တၢ်ဖိတၢ်လဲၤလၢတၢ်ဟံးအီၤတဖၣ်	ဟံးခိၣ်
၁	စီၤမ---	ဘု	၃၀န့ၣ်
၂	စီၤဝ---	ဘု	၉၀န့ၣ်
		ဟုသး	၁၁န့ၣ်
၃	စီၤဂ---	ဘု	၁၂၀န့ၣ်
၄	စီၤဖ---	ဘု	၄၅န့ၣ်
၅	စီၤန---	ဘု	၁၆၅န့ၣ်
၆	စီၤမ---	ဘု	၇၀န့ၣ်
၇	စီၤမ---	ဘု	၅၀
		ဟုသး	၄န့ၣ်

ဒ်သိးတၢ်မၤန့ၣ်အါထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ် သူးဖိလၢပဒိၣ်တၢ်ပာ်ဖိလၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤ တဖၣ် န့ၣ်လီၤလၢသဝီဖိဟံၣ်ပူၤဒီး ဟံးဆူၣ်န့ၣ် သဝီဖိတၢ် ထူးတၢ်တီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလါမ့ၢ် ၁၂သီ ၂၀၀၉န့ၣ် ဒ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်သူးဖိ လၢသူးရၣ်လီၤဆီ(၆၆၆)ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ ဖါန့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤဖဲချဲ...သဝီဒီးဟံးန့ၣ်သဝီဖိခံၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လဲၤလၢသူးဖိဟံးတဖၣ်တၢ်ပာ်ဖျါအီၤဒ်လၢအသိးလီၤ.

နီၢ်ဂံၢ်	တၢ်ဖိတၢ်လဲၤလၢတၢ်ဟံးန့ၣ်	တယၢ်ကွၢ်အလုၢ်အပူၤ
၁	ပသံးထူ(၅)အိ	---
၂	နီၢ်ဒီးထူ(၅)ခိၣ်	---
၃	ဖဲထူတအိ	---
၄	ကဟူၣ်(၁၃)ဖျါ	---
၅	စ့	၃၅၀,၀၀၀ကွေး
၆	ဘုသး၄သလီၤ	---

၇	ဖျံ(၅၀)ဖျံ ^{၁၅}	၅၀၀,၀၀၀ကူး
---	--------------------------	------------

ဖဲလါမုၤ၁၅သီ ၂၀၀၉နံၣ်သုးဖိတဖုၣ်ယီၤအံၤဟံးန့ၢ်စီၤ၀...ဖဲထ...သဝီ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဂံၢ်	တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ဟံးန့ၢ်	တယၢ်ကွၢ်အလုၢ်အပူၤ
၁	သ့ၣ်တၢ်(၁)ဖျံ	၃၀၀,၀၀၀ ကူး
၂	သ့ၣ်တၢ်(၂)ဖျံ	၂၅၀,၀၀၀ ကူး
၃	သ့ၣ်တၢ်(၂)ဖျံ	၁၈၀,၀၀၀ ကူး
၄	သ့ၣ်တၢ်ဖးဒိၣ်(၃)ဖျံ	၁၂၀,၀၀၀ ကူး
၅	သ့ၣ်တၢ်ဖိ(၁၀)ဖျံ	၈၀,၀၀၀ ကူး
၆	လီၤစီ (၁၅)ဘၣ်	၆၀,၀၀၀ ကူး
၇	စံးကံၢ်ဘု (၁)ဖျံ	-----

ဖဲလါမုၤ ၁၈သီ ၂၀၀၉နံၣ် ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘံၣ်အုၣ်သုးရၣ်လီၤဆီ(၆၆၆) အိၣ်လၢဖါန့ၢ်ဒဲးတၢ်ပၤဖိလၢအံၤဟံးန့ၢ်အါထီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢ စီၤ ၈... ဖဲပ...သဝီ, ဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ဟံးန့ၢ်တဖုၣ်ဖါဒဲးလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ဂံၢ်	တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ဟံးန့ၢ်	တယၢ်ကွၢ်အလုၢ်အပူၤ
၁	ကဟမိ (၇)ဖျံ	၃၄,၀၀၀ ကူး
၂	ကဟမးဒိၣ် (၄)ဖျံ	၇၅,၀၀၀ ကူး
၃	လီၤစီ (၁၃)ဘၣ်	၃၉,၀၀၀ ကူး
၄	လီၤစီဖျံ (၃) ဖျံ	၂၁,၀၀၀ ကူး
၅	အံၤသံ (၃၀) စီၢ်	၃၀,၀၀၀ ကူး
၆	ညါသုး (၁၂) စီၢ်	၄၈,၀၀၀ ကူး

ဖဲဘူးထီၣ်တၢ်စူၤလီၤခါဘူးထီၣ်ကလၢၤန့ၣ် သုးဖိတဖုၣ် ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုၢ်ဆူသဝီဖိတဖုၣ်ကဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤဒီး လၢတၢ်တုၤဒီး ဘိုထီၣ် န့ၢ်အဝဲသ့ၣ်သုးကလၢၤကိးမုၢ်န့ၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢလါအိၣ်ကူး ဘုသိၣ်တုၤ ၂၁သီ ၂၀၀၉နံၣ်, ဒံၣ်ခ့ၣ်ဘံၣ်အုၣ်ကဆီဝါသုးရၣ်လီၤ ဆီ(၇၇၇)ဘၣ်တၢ်ပၤဆုၤအိၣ်လၢသုးခိၣ်စီၤဆၢထီၣ်လၢအအိၣ်ဖဲမးထီၣ်သုးကလၢၤ, န့ၣ်လီၤကီၢ်ဆၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမၤဆူၣ်ဝဲသဝီဖိလၢသဝီယံၢ် ဖျံၣ် အပူၤ လၢ ကကျိၣ်န့ၢ်အိၣ် ဝၣ်ဒီးဘိုၣ်ဂ့ၤထီၣ်န့ၢ်က့ၤအသုးကလၢၤန့ၣ်လီၤ. သဝီလၢဘၣ်လဲၤမၤတၢ်တဖုၣ်မၢ်ဝဲ သ့ၣ်ခိၣ်လိာ်, တၢ်ဟ့ၣ်လိာ်, သၣ်မကျၢ်လိာ်. ယီၤကျါဒီးတဖုၣ်ခိၣ်သဝီတဖုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလါစးပထုဘၢၣ် ၁သီ ၂၀၀၉နံၣ်န့ၣ် နအဖသုးဖိလၢခမရ(၂၁၆) ဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ဖဲအိၣ်လၢသုးခိၣ်ရဲလုထီၣ် အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲမးထီၣ် သုးကလၢၤဒီးမၤဆူၣ်သဝီ(၅)သဝီဖဲအဘူးတဖုၣ် လဲၤဆုၤ အိၣ်လၢ(၁၀၀)ခဲး န့ၣ်လီၤ. ဒီးသဝီလၢဘၣ်မၤတၢ်တဖုၣ်မၢ်ဝဲ သ့ၣ်ခိၣ်လိာ်, တၢ်ဟ့ၣ်လိာ်, ယီၤကျါဒီးမးထီၣ်သဝီတဖုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒူသဝီဖိတဖုၣ်အတၢ်ဒီးသဒါလီၤအသးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲး

ဖဲလါအိးကူး ၂၈သီ ၂၀၀၉နံၣ်ဒဲးကီၢ်ပယီၤသုးမုၢ်တၢ်ဆိတလဲသုးအသိး, ခမရ(၂၁၇) ဟးထီၣ်ကွၢ်လၢကဟံၣ်ကွီၤသုးကလၢၤဖဲဘုသိၣ်ကီၢ်ဆၣ် ပူၤဒီးခမရ(၂၁၆)ဟံးန့ၢ်ကဒါက့ၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခမရ(၂၁၆)ဖဲတုၤလၢကဟံၣ်ကွီၤတဘျီအဝဲသ့ၣ် မၤသဝီဖိတဖုၣ် ဟးလၢတၢ်မိၣ်ညါဒီးသ့ၣ် ဒဲးတၢ်မၤရဲၣ်မၤပျီမုၢ်ပိၣ်လၢပုၤကညိၣ်ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်အဲၣ်လဲၤအုၣ်မုၢ်ခိးခးအိၣ်ဒီးသဝီဖိတဖုၣ်အံၤကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဒဲးသုးဖိတဖုၣ် ဖဲဘူးထီၣ်ဒီးဟ...သဝီဒီးစီၤ၀...လၢအဟးထီၣ်လၢအသဝီဒဲးသိးကလဲၤမၤတၢ်လၢအတၢ်မၤလီၢ်ဒီးထံၣ်သုးဖိတဖုၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. စီၤ၀...က့ၤ ကဒါက့ၤဆူအသဝီ... ဒဲးသိးကဒုးသ့ၣ်ညါပုၤသဝီဖိအဂၤတဖုၣ်ဒီးပုၤလၢ ယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးမုၢ်သုးမုၢ်န့ၢ်တဖုၣ်ကယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးလၢ ချူးဆၢ ချူးကတီၢ်ဒီး ဟးဆုး တၢ် မၤဆူၣ် တၢ်စိာ်တီဆုၤတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခမရ(၂၁၆) ဖိၣ်ချူးဒဲးဒဲးစီၤ လ... ၅၇ နံၣ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်လၢ ကဘၣ်လဲၤ န့ၣ်ကျဲးန့ၣ်လီၤ. ဝံၤတယံၢ်ဘၣ်ဒီးသုးဖိတဖုၣ်ယီၤဘၣ်ဝဲမုၢ်ပိၣ်န့ၣ်လီၤ. သုးရၣ်ခိၣ်ခဲးဒီးသုးဖိတဖုၣ်ဘၣ်သံကွီၣ်ဝဲဒုးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်တနုၤန့ၣ် ခမရ(၂၁၆)အံၤမဲဝဲဒုးဖဲဟ...ပူၤတုၤ အဝဲသ့ၣ်ခ့ၣ်လီၤကွီၣ်ပုၤသံခံၣ်အံၤဒီးဟးထီၣ်ကွီၣ်လၢသဝီပူၤဖဲအသိတနုၤဂီၤခီ(၈)နံၣ်ရံၣ်ဒီးကိးယုၣ် ဝဲဒုးဒီးစီၤလ...န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျီလၢဟ... သဝီသးပုၤမုၢ် ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤဝဲလၢစီၤလ...တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဂီၢ်အယီ အဝဲ ဂုၢ်ကျဲး၈၀၀တဲကျဲး၈၀၀တၢ်လၢတၢ်ကပျီကွီၣ်စီၤလ...အ ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲလဲၤဆူထ...သဝီ ဆူသဝီသးပုၤမုၢ်နီၢ်ဂ...အအိၣ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးဘၣ်ဒီးအပူၤကွီၣ်ဆၢထီၣ်ကွီၣ်ဆၢမဲာ်တဲဆၢ နအဖဒီးဒံၣ်ခ့ၣ်ဘံၣ်အုၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝံၤဒီးသဝီသးပုၤမုၢ်ခံၣ်အံၤ လဲၤဝဲဆူခိပုးသုးကလၢၤလၢ ခမရ(၂၁၆) ဒီးသဝီဖိစီၤလ... န့ၣ်လီၤ. ဒီးနီၢ်

¹⁵ A cubit is a measurement used in Burma, equivalent to approximately the length of a forearm or about 18 inches.

သ...ယုကညးသုးကလၢမိၣ်လၢကပျၢ်က့ၤစီၤလ...ဆူသဝိဘၣ်ဆၣ်သုးခိၣ်စံးဆၢအီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကက့ၤကိးစီၤလ...ဆူဖၣ်ပူၣ်ဝှ်န့ၣ်လီၤ. ဇီးနီၣ်သ... တဲသုးဖိ တဖၣ်လၢအမ့ၢ် က့ၤက့ၤစီၤလ... ဇီးအဝဲကလဲၤပိာ် အဝဲသ့ၣ်ခံန့ၣ်လီၤ. နီၣ်သ...သ့ၣ်ညါဝဲလၢအဝဲမ့ၢ်တလဲၤပိာ် သုးတဖၣ် အဝဲဘၣ်ဇီးသုးဖိတဖၣ်ကမၤသံစီၤလ...န့ၣ်လီၤ. ဖဲအိးကူး ၃၁သီအဝဲဟဲက့ၤကခါက့ၤဆူဖၣ်ပူၣ်ဝှ်ယုာ်ဇီးခမရ(၂၁၆)ဇီးစီၤလ...န့ၣ်လီၤ. တနံၤဖဲန့ၣ်သဝိဖိဝဲဂၤလၢကအိၣ်ဟဲက့ၤဆူဆီဘွဲၤလၢတၢ်ဘၣ်ဘၣ်ထံးတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤကျၢ်တၢ်

“ခါဆူမဲၣ်ညါန့ၣ်, မ့ၢ်သုးဇီး ပအဲၣ်ဇီးက့ၤအိၣ်လၢပသဝိဇီး မၤအိၣ်က့ၤတၢ်လၢပစံၣ်ပျီၤလၢဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤအီၤလၢနအဖသုးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နအဖ မ့ၢ် သုးကွဲၣ်အသးဇီး ပကက့ၤကခါက့ၤ...ဇီး မၤဂၤထီၣ်က့ၤတၢ်လၢအိၣ်သးမူအတၢ်အိၣ်သးန့ၣ်လီၤ. ဇီးပဖိပလံၤတဖၣ် ကထီၣ်ဘၣ် က့ၤက့ၤမ့ၢ်မ့ၢ်ခုၣ်ခုၣ်ဇီး အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤတၢ်လၢခါဆူမဲၣ်ညါန့ၣ်လဲၣ်န့ၣ် ကသ့ၣ်ညါက့ၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်(နအဖ) တဟဲလၢကမၤအိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ပဒူပသဝိဘၣ်အိၣ်ဒၣ် ဟဲမၤဟးဂီၤဇီးမၤဖျိၣ်လီၤဒိၣ်ထီၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ဇီးတၢ်မ့ၢ်လၢတအိၣ်လၢကမၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ပသဝိဘၣ်, အဝဲသ့ၣ်မၤဟးဂီၤထဲတၢ်ဇီး မၤသံပုၤကညီန့ၣ် လီၤ.”

- စီၤ မ... (ခါ,၄၇), က...သဝိ, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်(ဖူၤကျၢ်အါရံ ၂၀၀၉န့ၣ်)

ကမျၢ်လၢနအဖသုးပဒိၣ်တၢ်ပဖိလၢဖဲဖၣ်ပူၣ်ဟီၣ်ကဝိၤပူၤတဖၣ် ကွၢ်ဆၢမဲၣ်ဘၣ်ဇီး တၢ်မၤအၢမၤသီလၢအမၤကီၢ်မၤခဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်လၢအိၣ် သးသမ့ၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤယံးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်ပာ်ဒုၣ်ပာ်ကမ့ၢ်ဒ်ပုၤဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤခွၣ်အဲၣ်အဲၣ်လဲၤအုၣ်ဇီးတၢ်ဘၣ် ယိၣ်ဘၣ် ဘို လၢဘၣ်ယးမ့ၢ်ပီၤန့ၣ် မၤပျံၤမၤဖုးဒုဖိသဝိဖိတဖၣ်လၢကဘၣ်လဲၤမၤတၢ်လၢအတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်အကျဲၤတၢ်ကူၣ်လဲၣ် မၤကၤဇီးတၢ်ဖံး တၢ်မၤအဂၤလၢကမၤစၢၤအဟံၣ်ဖိယိဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပံးန့ၢ်တၢ်ဘျူးတၢ်ပိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, တၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်ဇီးတၢ်ပံးန့ၢ်ဆူၣ်တၢ် တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်မၤလၢကွဲၣ်တၢ်လၢခဲအံၤဇီးဆူမဲၣ်ညါန့ၣ်, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဒုဖိသဝိဖိ မၤန့ၢ်ပာ်ဖိၣ်သ့န့ၣ်က အိၣ်က့ၤ မနုၤသ့ၣ် တဖၣ် လဲၣ်. လၢ တၢ်န့ၢ်အယိသဝိဖိတဖၣ်ဂုၣ်ကျဲၤစၢၤယုာ်ဖျိးထီၣ်ကွဲၣ်ဇီးယုတၢ်အိၣ်ကဒု လၢပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အလီၢ်ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်သးလၢ လူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပုၤန့ၣ် ကဲထီၣ်အသးအၢသီဝဲဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. သဝိဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ ၂၀၀၉န့ၣ်အံၤအဘုတန့ၢ်အိၣ်အါအါ ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဇီးတနံၣ်အံၤ မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်မၤအသးန့ၣ်, လၢတၢ်ကမၤအိၣ်ဘုအဂီၤ တဘၣ်လိာ်ဖိးဒုလိာ်အသးဘၣ်အမဲၣ်ညါ, ကီၢ်ပ ယီၤသုးမ့ၢ်ဂုၣ်ကျဲၤစၢၤမၤလီၤဒိၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်အိၣ်ခူသ့ၣ် အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဇီးဖဲလၢအိၣ်ကထီၣ်ဘၣ် ၂၀၀၉န့ၣ်န့ၣ်သဝိဖိတနီၤတူၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ် ဝံၤလီၤဒိၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအကါဒိၣ်လၢ ပဘၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်ပာ်သးအီၤ ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်န့ၣ် ပုၤဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ထွဲအတၢ်လိာ်ဘၣ်မၤစၢၤတၢ်ကရၢလၢ ဝှ်တ ကူၣ်တဖၣ် တၢ်တပျဲလဲၤအဝဲသ့ၣ်လၢကနီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢဖဲပထုဘၣ်လၢကန့ၣ် ‘ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်ဘၣ် ကီဘၣ်ခဲမၤတၢ်ဖိကရၢ’ (Refugees International) (အၣ်ရဲအၣ်) ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘျီဘၣ်သးတၢ်မၤစၢၤလၢခိကီၢ်ဆၢန့ၣ်မ့ၢ် တၢ် လၢအကါဒိၣ်တခါလၢအဘၣ်ဘျူးဘၣ်ဖိၣ်မၤလၢပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ လၢအဟဲတတုၤဆူကွီၣ်တဲၣ်ကီၢ်¹⁶ ဘၣ်တဖၣ်အတၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကတိၤကျၢ် တၢ်အံၤအပူၤ န့ၣ် ဘၣ်ထွဲဝဲဒၣ်ဇီး တၢ်အိၣ်သးဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပုၤလီၤလီၤ ဇီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘုၣ်ပုၤဟ့ၣ် မၤစၢၤ တၢ် ဖိအပုၤတဝါတဖၣ်ကြၢးဟ့ၣ်မၤစၢၤဂီၢ်အူကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲ ဆူတၢ်ကရၢကရိအဖုလၢအလဲၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်ဇီးလဲၤတုၤဆူပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ် ဖိအိၣ်အလီၢ်ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

Further background on the situation in Papun District can be found in the following KHRG

¹⁶ “In a time of active conflict, this assistance is of even greater importance,” continues Refugees International. “Donors should continue to encourage these [cross-border] initiatives, and to support creative means of accessing internally displaced communities.” See, “Thailand: New Problems Challenge Old Solutions,” Refugees International, September 2009.

reports:

- *Ongoing accounts of village-level resistance (July 2009)*
- *DKBA attack on villagers and the forced dismantling of a mosque in Papun District (July 2009)*
- *IDPs, land confiscation and forced recruitment in Papun District (July 2009)*
- *IDP conditions and the rape of a young girl in Papun District (April 2009)*
- *SPDC and DKBA road construction, forced labour and looting in Papun District (March 2009)*
- *Attacks, killings and the food crisis in Papun District (February 2009)*
- *Mortar attacks, landmines and the destruction of schools in Papun District (August 2008)*
- *Burma Army attacks and civilian displacement in northern Papun District (June 2008)*

Photos documenting the human rights situation in Papun District are presented in *KHRG Photo Gallery 2009* (updated June 2009), *KHRG Photo Gallery 2008* (updated February 2009) and other previous KHRG photo galleries and photo sets. These and other reports are available on the KHRG web site at www.khrg.org.

Karen Districts

©Karen Human Rights Group (KHRG), 2005

Scale: 1 cm to 22 km
1 in. to 35 miles